11. 11. 2003

ID: 22280

Možnost dovolacího soudu přezkoumávat provedené důkazy

Pokud soudy v nalézacím řízení na základě hodnocení provedených důkazů dospějí k závěru, že konkrétní smlouva s určitým obsahem byla uzavřena, může dovolací soud takový způsob hodnocení důkazů přezkoumat jen v případě, že....

Pokud soudy v nalézacím řízení na základě hodnocení provedených důkazů dospějí k závěru, že konkrétní smlouva s určitým obsahem byla uzavřena, může dovolací soud takový způsob hodnocení důkazů přezkoumat jen v případě, že hodnotící úvahy jsou zjevně nepřiměřené.

(Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 22 Cdo 1176/2001, ze dne 6.2.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně České republiky - Okresního úřadu v P., proti žalovaným : 1) V. K., a 2) E. V., zastoupeným advokátem, za účasti vedlejšího účastníka na straně žalobkyně Z. o. d. M. B., zastoupeného advokátem, o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Přerově pod sp. zn. 7 C 92/96, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 24. února 2000, č. j. 40 Co 764/97-120, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce (stát) se domáhal určení jeho vlastnického práva k nemovitostem uvedeným níže. Tvrdil, že sporný pozemek získal kupní smlouvou uzavřenou nejpozději 10. 7. 1970 s jeho původním vlastníkem, manželem žalované 1) a otcem žalované 2), L. K. Pozemek posléze odevzdal do tzv. trvalého bezplatného užívání Okresnímu výstavbovému bytovému družstvu v P. za účelem výstavby šesti bytových jednotek. Vlastnictví stavby čp. 64 se sporným pozemkem jmenované výstavbové družstvo převedlo na Jednotné zemědělské družstvo M. b. se sídlem v P., transformované posléze na Zemědělské obchodní družstvo M. b. P. Přestože právní předchůdce žalovaných uzavřel ohledně sporného pozemku kupní smlouvu, obdržel kupní cenu a stejnopis kupní smlouvy byl zaslán k zápisu vlastnictví v evidenci nemovitostí u příslušného střediska geodézie, nebyl tento zápis proveden, neboť příslušná dokumentace nebyla podle písemného sdělení Katastrálního úřadu v P. nikdy doručena. Sporný pozemek byl po úmrtí L. K. zahrnut do aktiv dědictví a podle usnesení Okresního soudu v Olomouci z 8. 6. 1994, sp. zn. 4 D 1994/93, jej zdědily žalované, každá v rozsahu jedné poloviny, a ty jako jeho vlastnice byly zapsány v příslušném katastru nemovitostí.

Okresní soud v Přerově (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 19. března 1997, č. j. 7 C 92/96-83, zamítl „návrh na určení, že vlastníkem pozemku p. č. 17/2 zastavěná plocha v katastrálním území L. je žalobce“, a rozhodl o nákladech řízení. Podle názoru soudu prvního stupně nebylo prokázáno, že by žalobcem tvrzená kupní smlouva byla uzavřena.V průběhu řízení nebyla kupní smlouva v originálu předložena a právní důsledky, které z ní měly vyplynout, se nepromítly v příslušné evidenci nemovitostí. Stejnopis kupní smlouvy, který žalovaná 1) předložila při

projednávání dědictví, nebyl opatřen datem a jeho pravost nebyla ověřena. Důkaz takovouto listinou soudu prvního stupně nepostačoval.

Krajský soud v Ostravě, pobočka Olomouc, jako soud odvolací rozsudkem ze dne 24. února 2000, č. j. 40 Co 764/97-120, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, „že vlastníkem pozemku p. č. 17/2 - zahrada, p. č. 17/3 - zastavěná plocha, p. č. 17/4 - zastavěná plocha, pozemky ve zjednodušené evidenci - parcely původ. pozemkový katastr p. č. 17/2 v k. ú. L., dnes zapsány na listu vlastnictví č. 63 katastrálního území P., je žalobce“, a dále rozhodl o nákladech řízení.

Odvolací soud po doplnění dokazování dospěl k závěru, že předmětnou kupní smlouvu její účastníci uzavřeli v zákonem předepsané formě a její předmět byl určitě a srozumitelně identifikován. Její znění nevzbuzuje pochybnosti o vůli účastníků. K její účinnosti nebylo třeba její registrace. Smlouva obsahuje podpisy prodávajícího a zástupce kupujícího a podpis L. K. nebyl zpochybněn. Smlouva navíc obsahuje výslovné prohlášení jmenovaného, že mu byla dohodnutá kupní cena vyplacena, takže je současně kvitancí. Neplatnost kupní smlouvy odvolací soud nespatřoval ani v absenci data jejího uzavření, neboť uvedením data se nedovršovaly obsahové náležitosti kupní smlouvy. Datum vypovídalo pouze o tom, kdy došlo k podpisu smlouvy. Její vznik vázal tehdy účinný občanský zákoník (dále „ObčZ“) jen na shodu účastníků o jejím obsahu. Bez právního významu je i zjištění, že nebyl proveden zápis právního vztahu v operátu evidence nemovitostí, když takový zápis v té době neměl konstitutivní účinky. Podle odvolacího soudu byla smlouva uzavřena nejpozději do roku 1970.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalované dovolání, jehož přípustnost opírají o § 238 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu účinného do novely provedené zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „OSŘ“) a uplatňují dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) OSŘ. Namítají, že odvolací soud, který kupní smlouvu týkající se sporného pozemku označil za platnou, se vůbec nezabýval a nevypořádal se skutečností, že mu ji žalobce nepředložil v originále anebo v ověřené kopii. Pokud žalobce tvrdil, že předmětnou kupní smlouvu právní předchůdce žalovaných se státem uzavřel, měl ji soudu předložit, aby ji posoudil včetně pravosti podpisů. Neověřená kopie nějaké listiny, navíc nedatované, není listinou, kterou lze osvědčit vlastnické právo k nemovitosti. Věc nestojí tak, zda smlouva je či není platná, ale zda byla uzavřena, zda takový právní úkon vůbec nastal a zda je co z hlediska platnosti zkoumat. Odvolací soud se s neexistencí řádné smlouvy nevypořádal, její existenci jakoby předpokládal, nezpochybnil ji a zabýval se jen otázkou její platnosti. Vyšel tedy ze skutkových zjištění, které nemají v podstatné části oporu v provedeném dokazování a nesprávně věc právně posoudil. Vlastnické právo k pozemku zkoumal již Okresní soud v Olomouci v rámci dědického řízení se závěrem, že L. K. byl ke dni svého úmrtí vlastníkem sporného pozemku, a v tom smyslu rozhodl i soud prvního stupně. Navrhují, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

K dovolání žalovaných se vyjádřil vedlejší účastník na straně žalobce tak, že se ztotožňuje se závěry učiněnými odvolacím soudem.

Nejvyšší soud v řízení o dovolání postupoval podle procesních předpisů, platných k 31. 12. 2000 (část dvanáctá, hlava první, bod 17 zák. č. 30/2000 Sb., tedy podle OSŘ ve znění před novelou, provedenou tímto zákonem), a po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) OSŘ, že jsou uplatněny dovolací důvody upravené v § 241 odst. 3 písm. c) a d) OSŘ a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 OSŘ),

napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Podstata dovolání spočívá v tvrzení, že soud neměl učinit závěr, že smlouva byla platně uzavřena, pokud mu nebyl předložen originál této smlouvy a že správně nezhodnotil skutečnost, že kopie smlouvy, kterou měl k dispozici, nebyla datována.

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb. opustil zásadu, že k účinnosti smlouvy o převodu nemovitostí je třeba její vklad do pozemkových knih (intabulace); podle § 111 odst. 1 tohoto zákona se vlastnictví k věcem jednotlivě určeným převádí už samou smlouvou, nevyplývá-li nic jiného ze zvláštních předpisů. Později bylo k platnosti smlouvy o převodu nemovitosti třeba poplatkové registrace státním notářstvím (§ 18 odst. 1 zákona č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích), ovšem s výjimkou smlouvy o převodu majetku, který přecházel do „socialistického vlastnictví“. Smlouvy o převodu takového majetku byly nadále platné i bez poplatkové registrace a k jejich účinnosti nebylo třeba žádných dalších náležitostí. Tento princip platil i za platnosti ObčZ č. 40/1964 Sb., a to až do novely č. 509/1991 Sb.

Byla-li tedy v době od 1. 1. 1951, kdy nabyl účinnosti ObčZ z roku 1950, do 31. 12. 1991, kdy nabyla účinnosti novela č. 509/1991 Sb., smlouva o převodu nemovitosti do tzv. socialistického vlastnictví (tj. do vlastnictví státního, družstevního nebo do vlastnictví společenské organizace) účinná okamžikem uzavření smlouvy, resp. okamžikem účastníky dohodnutým, nabýval subjekt tzv. socialistického vlastnictví na základě takové smlouvy vlastnictví, aniž by k tomu bylo třeba jakýchkoliv náležitostí (např. zápis do evidence nemovitostí). Nabytí vlastnictví na základě takové smlouvy bylo objektivní skutečností, kterou lze v případě, že se původní smlouva nedochovala, prokázat i nepřímými důkazy. Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, a listiny (viz § 125 OSŘ). Je třeba přihlížet zejména k listinám, ze kterých se existence smlouvy o převodu nemovitosti podává, a také k chování účastníků po uzavření tvrzené smlouvy. K tomu, aby soud učinil závěr, že smlouva o převodu nemovitosti do tzv. socialistického vlastnictví byla uzavřena a vyvolala právní účinky, není nutné předložení originálu této smlouvy nebo její kopie soudu.

Právní předpisy, upravující uzavření smlouvy, v uvedené době výslovně nevyžadovaly, aby smlouva o převodu nemovitosti do tzv. socialistického vlastnictví obsahovala datum uzavření. Pokud toto datum neobsahovala, nebyla z tohoto důvodu neplatná; okamžik jejího uzavření bylo v takovém případě možno zjistit dokazováním.

Podle § 132 OSŘ hodnotí důkazy soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Vzhledem k tomu, že občanské soudní řízení je ovládáno zásadou přímosti, je hodnocení důkazů věcí soudu, který tento důkaz provedl. Dovolací soud může hodnocení důkazů přezkoumávat jen tehdy, pokud je toto hodnocení v rozporu s pravidly logického myšlení. Pokud soudy v nalézacím řízení na základě hodnocení provedených důkazů dospějí k závěru, že smlouva o převodu nemovitosti s určitým obsahem byla uzavřena, může dovolací soud takový způsob hodnocení důkazů přezkoumat jen v případě, že hodnotící úvahy jsou zjevně nepřiměřené. Tak tomu v daném případě není.

V dané věci odvolací soud měl existenci smlouvy prokázanou na základě listiny, označené jako „kupní smlouva“, která obsahovala všechny podstatné náležitosti smlouvy, prohlášení prodávajícího, že obdržel kupní cenu i jeho podpis, jehož pravost nebyla popřena. Chování prodávajícího - právního předchůdce žalovaných – po předpokládaném datu uzavření kupní smlouvy, tedy po roce 1970, odpovídalo skutečnosti, že sporné nemovitosti prodal. Proto nelze způsob hodnocení důkazů, provedeného odvolacím soudem, prohlásit za nepřiměřený.

Neobstojí námitka, že odvolací soud se nezabýval otázkou, zda smlouva byla vůbec uzavřena. Odvolací soud konstatoval, že smlouva uzavřena byla, a to nejpozději do roku 1970. Skutečnost, že neměl originál smlouvy k dispozici, ještě nevylučuje závěr, že smlouva byla uzavřena. Pravost podpisu prodávajícího žalovaná strana nezpochybnila, a proto se jí odvolací soud nemusel zabývat; to vyplývá ze zásady projednací, jejíž uplatnění má za důsledek, že účastník je povinen tvrdit skutečnosti, které by mohly přivodit pro něj příznivé rozhodnutí ve věci, a nabídnout k těmto tvrzením důkazy (viz § 120 odst. 1 OSŘ). Rozhodnutí soudu v dědickém řízení, že zůstavitel byl vlastníkem věci není závazné pro třetí osoby, které nebyly účastníky tohoto řízení; tyto osoby se mohou domáhat ochrany svého práva u soudu (srov. též R 14/1992 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1982/98, publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 6/1999).

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvody, upravené v § 241 odst. 3 písm. c) a d) OSŘ tedy v posuzované věci nejsou dány. Vady řízení uvedené v § 241 odst. 3 písm. a) a b) OSŘ, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly dovolatelkou tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 1 OSŘ, věta před středníkem).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Katastr nemovitostí
- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník
- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)